

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2057 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2057 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIX. Cena lista je \$6.00. Chicago, Ill., TOREK, 24. MARCA (MARCH 24), 1936. Subscription \$6.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 59

PENNSYLVANSKA MESTA SE IZKO- PAVAJO IZ BLATA

Visek povodnji je zdaj
v ohijski dolini; Cin-
cinnati v nevarnosti

KONFERENCA V WASHINGTONU

Washington, D. C., 23. marca. — Zastopniki dvanajstih vzhodnih in južnih držav, ki so pri-
deli po povodnji, so se danes
v Washingtonu, da izde-
lo načrt za enotno reliefno ak-
cijo. Predsednik Roosevelt je
soboti dovolil 45 milijonov
dolarjev iz sklada za reliefna de-
la. Ta denar bodo porabili za
čiščenje poplavljenih mest in
tem poslu bodo uposleni re-
liefni delavci.

Visek katastrofalnih poplav
je včeraj in soboto premak-
nil v ohijsko dolino in na tisoče
rebalcev v nižinah ob tej re-
ki v Ohiu, Kentuckyju, južni
indijani in južnem Illinoisu beži
na višine. V največji nevarno-
sti sta mesti Cincinnati in
Cincinnati v Ohiu. Obenem
prihajajo poročila s severo-
zapadne, da je prišla naraščati
voda reka Mississippi in o-
ratati kraje v Minnesoti, Iowa
in zapadnem Illinoisu.

Pittsburgh, Pa., 23. marca. —
Pittsburgh se je začel izkopava-
ti iz blata, ki ga je pustila voda
iz ulicah, trgov in v prtiličnih
poplavi. Mesto je dobilo do-
volj sveže vode in čez nedeljo
prilo 200 vagonov živil, kar
dostuje za silo, da ne bo tre-
be rezevali pobirati skvarjenih
vrednih odpadkov v blatu, am-
k mesto še vedno nima elek-
trične razsvetljave in noči so
morne. Narodna garda je še
eno na straži.

Industrije še vedno počivajo,
pa dovolj dela na ulicah, ka-
re estijo delavci WPA in
rugi delavski oddelki. Površ-
ni v Pensilvaniji od John-
stowna do Pittsburgha in doli do
Wheelinga, W. Va. v ohijski
dolini, ki je bila poplavljen, na-
sala okrog 200 štirjakih
milij. Število mrtvih v Penn-
sylvaniji je doslej naraslo na
28, še vedno pa pobirajo na-
nalijne mrljice iz nakopičenega
blata.

Ob koncu tedna je v prizade-
lu kraji pritisnil hud mraz.
Nihumel je močan severni
pogoj in temperatura je pad-
la pod ledišče. To je povzročilo
veliko trpljenje med stotisoči
prebivalcev, ki so morali preno-
čati v nezakurjenih dvoranah,
lah in drugih poslopjih na
ulicah.

Johnstown, Pa., 23. marca. —
Voda, ki so zadnji teden popla-
le trgovski del mesta, so od-
le in pustile za seboj ogrom-
ne kupce nesnage po mestu. Ste-
lo mrtvih oseb vsled povodnji
je doslej naraslo na 22, mate-
riala škoda se pa ceni na 50
milijonov dolarjev. Johnstown
potrebuje najmanj 10 milijonov
dolarjev, če hoče zadostiti naj-
nujnejšim potrebam.

Zelezniški promet postaja
velikoma normalen in živež ter
drage potrebščine prihajajo
v množici. Prve dni povodnji, ko
je bilo železniške zveze raztrga-
ne, so aeroplani raznašali zdravila
in druge najnujnejše stvari.
Boston, Mass., 23. marca. —
Poplave v Novi Angliji, ki so
dalj nekoliko odnehale, so po-
trošile velikansko škodo na
farmah. Voda je farmarjem
odnesla ne le živino in poslopja,
marveč tudi rodovitno zemljo
in jim pustila golo ilovico ali
glino. Strokovnjaki v agrar-
nem kolegiju v Amherstu poro-
čajo, da je bilo samo v Massa-
chusettsu izgubljenih vsakega
čakajo pet in pol tone zemlje.

Domače vesti

Minnesotake novice

Iz Chisholma je zadnje dni od-
šlo v Minneapolis več srednješol-
skih dijakov in dijakinj, ki se u-
deležijo več akademskih kontes-
tov. Med temi so sledeči sloven-
ski dijaki: Jos. Rožič, Ludvig
Vesel, Kres, Okoren in Rebro-
vič. — V Cloquetu sta bila po-
ročena John G. Jerina in Vivian
Lundeen.

Mlad rojak utonil

Aliquippa, Pa. — Anton Selan,
star 18 let, je bil 20. marca žre-
tel velike nesreče. Na reki je
popravil svoj čoln, ko se je na-
nadoma utrgala nad njim ogro-
mna plast zemlje za kakih sto
tovornih vagonov in pokopala
njega in čoln na dnu reke. Malo
je upanja, da bi njegovo truplo
dobili iz vode, a se tudi nihče ne
upa blizu, ker se boje novih pla-
zov. Ponesrečenec je bil rojen
tu in bil je član društva 122
SNPJ.

Plijućnica pokopala člana

Bellaire, O. — Robert Bazarak,
star 56 let in doma iz Dvora na
Hrvaškem, je umrl v tukajšnji
bolnišnici po dveh dneh bolezni
pljučnice. Bil je rudar in star na-
seljenec ter zapušča drugo ženo
in osem otrok.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Zadnje dni je u-
mrila Ana Oberstar, roj. Beruš,
stara 63 let in doma iz Straže
pri Novem mestu. V Ameriki je
bila 45 let in tu zapušča sina,
dve hčeri, dve sestri in brata. —
Dalje je umrla Polona Grase,
roj. Lebar in po prvem možu Ho-
movec, stara 32 let in doma iz
Britofa pri Kranju na Gorenjskem.
V Ameriki je bila 17 let in tu
zapušča hčer, v starem kraju
pa mater, tri brate in tri sestre.
— Mary Fabjan je prejela ža-
lostno vest, da je v Čateju pri
Sruhah na Dolenjskem umrl
njen oče Franc Vidrih v staro-
sti 64 let. V Ameriki zapušča si-
na in hčer.

Nov grob v Penni

Forest City, Pa. — Pred ne-
kaj dnevi je v tej naselbini u-
mril Anton Gerčman, star 61 let
in doma iz Poljan pri St. Vidu
na Dolenjskem. V Ameriki je bil
33 let in tu zapušča pet otrok.

Novo sredstvo proti strupenim plinom

Pariz, 23. marca. — Tu je bi-
lo objavljeno poročilo o izumu
novega plina, ki nevtralizira u-
činke strupenih plinov, katere je
v zadnjem času sestavila nemška
kemikalska industrija. Prebival-
stvo Pariza se je oddahnilo, ko
je bilo informirano o stvari. Hlap-
tega plina se razprši v zraku in
tako nevtralizira strupene pline
ter jih napravi neškodljive. Kem-
ična formula tega sredstva ni-
ti imena plinov, proti katerim bo
to sredstvo učinkovito, niso bila
objavljena. Izumitelj je bivši
profesor na veliki nemški uni-
verzi, ki ga je nacistični režim iz-
gnal iz dežele. On je delal eks-
perimente v svojem laboratoriju
v pariškem predmestju in obve-
stil je francosko vojno ministr-
stvo o rezultatu. Iz hvalečnosti
za gostoljubnost, ki mu jo je iz-
kazal francoski narod, noče pro-
fesor nobene odškodnine za svoj
izum.

Učitelj ob službo radi moskovskega zlata

Eureka, Cal. — Če bi Victor
R. Jewett, učitelj v srednji šoli,
ne skušal postati boljševiški
"kapitalist" s tem, da ima ne-
kaj ruskih bondov, od katerih
je prejel \$18.91 obresti, bi mo-
goče še danes učiteljeval. Su-
spendiran je bil deloma vsled
čitanja pacifističnih knjig in
vsled piketiranja v zadnji stav-
ki lesnih delavcev, kar se po-
mnenju tukajšnjih školskih av-
toritet ne prilega njegovemu po-
klicu. Priziv proti njegovi su-
spenziji bo vzela Civil Liberties
unija.

ZAKAJ SO JAVNO- NAPRAVNI BA- RONI PROTI TVA

"Suckerje" molzejo na
obeh koncih—konzu-
mnete in investore
V DELNICAH JE VE-
CINOMA VODA

Washington — (FP) — Delni-
ce večinoma vseh javnopravnih
družb — elektrarskih in dru-
gih — ne predstavljajo nobene
ali pa le malo resnične vredno-
sti. To je povedal zadnje dni
pred senatnim lobističkim odse-
kom Victor A. Dorsey, cenilni in-
ženir, ki dobro pozna finančno
strukturo marsikaterih javnopr-
avnih korporacij.

Za primero je vzel Alabama
Power kompanijo, ki je bila glav-
ni tožitelj vladne Tennessee
Valley Authority v zadnji liti-
gaciji pred vrhovnim sodiščem.
Pred sodiščem je družba argu-
mentirala in dokazovala, kako
TVA škoduje njenim delničar-
jem, ki bodo izgubili večje vsote
radi padca delniških cen.

Dorsey je dokazal, da je kapita-
l te družbe naplujen za 66%.
Leta 1920 je državna javnopr-
pravna komisija Alabame pri-
znala tej družbi imensko vred-
nost \$33,000,000 v svrhu nastav-
ljanja cen elektrike. Fiktivne in-
vesticije so bile takrat okrog
\$20,000,000. Od konzumentov je
družba lahko kolektala od 13 mi-
lijonov, katere ni nikdar vložila
v podjetje.

Dorsey je predložil številke, ki
pokažejo, kako je družba dvig-
nila svojo vrednost za 66%. V
teh številkah je vključena vred-
nost vodnih naprav za producira-
nje elektrike, namreč Wilson-
nov jet, ki je last zvezne vlade,
nadležni razvoj vodnih naprav,
kar tudi ni družbo stalo penja,
in končno imenska vrednost še
nerazvitih vodnih sil, kar je v
vsakem slučaju dvomljive vred-
nosti, še bolj pa v tem slučaju,
ko je federalna vlada absolutni
gospodar.

Inženir Dorsey, ki je delal za
Alabama Power kompanijo in o-
cenil tudi mnoge druge, je rekel,
da vse javnopravne družbe z
malimi izjemami bazirajo cene
elektrike na podlagi 70% zvode-
nelega kapitala. V največjih slu-
čajih bazirajo cene na kapitalu,
ki predstavlja 85% fiktivne ali
naplunjene vrednosti in komaj
15% fiktivnih investicij.

Posledice tega so na eni stra-
(Dalje na 3. strani.)

Mussolinijev fašistični blok

Nov pakt podpisan z
Avstrijo in Ogrsko

Rim, 23. marca. — Mussolini
je danes, ob sedemnajstletnici u-
stanovitve fašistične stranke,
odpravljal parlamentarno zborni-
co. Namesto zbornice bosta po-
slej sklepala vse odloke svet fa-
šistične stranke in svet korporacij;
prvi bo sklepal o vseh politi-
čnih zadevah, drugi pa o vseh
gospodarskih zadevah. Mussolini
je tudi naznanil, da bodo vse ve-
like industrije poddrževane. E-
dino srednje in majhne obrtni-
ke delavnice še ostanejo v pri-
vatnih rokah.

Rim, 23. marca. — Konferen-
ca vrhovnih državnikov Italije,
Avstrije in Ogrske je bila več-
raj zaključena v Rimu in danes
je bila podpisana nova pogodba.
Novi pakt je političnega in
gospodarskega značaja. V glavnih
potezih je to le poglabitev
stare pogodbe, katere je zdaj
še tesneje povezal tri fašistične
države. Kar je novega, je do-
ločba, da se ustanovi stalni
odbor treh držav, ki bo vedno
gledal za interese fašističnega
bloka in sklicaval bodoče konfe-
rence.

Mussolini je uveril avstrijskega
kancelarja Schuschnigga
in ogrskega ministrskega pre-
sednika Goemboosa, da je Ita-
lija kljub vojni v Afriki in
sankcijam Lige narodov še do-
volj močna, da lahko čuva Av-
strijo in Ogrsko bodisi pred
malo antanto ali Hitlerjem. Av-
strijski državniki so rekli, da
sploh ne verjamejo, da bi Hitler
kdaj ponudil Avstriji nenapa-
dalni pakt.

Avstrijski in madžarski eks-
perti ostanejo v Rimu, kjer bo-
do skupaj s Italijani sestavili
vse podrobnosti ekonomske po-
godbe.

Katoličani pozdravili vojaštvo v Porenju

Berlin, 23. marca. — Vodite-
lji katoliške cerkve v Nemčiji
so pozdravili okupacijo Porenja
po Hitlerjevih četah kot dobro
znamenje za notranje razmere.
Včeraj je bilo v vseh katoliških
župnijah v Porenju prečitano
pastirsko pismo, katero poziva
katoličane, naj prihodnjo nede-
ljo glasujejo "da" in s tem o-
dobre Hitlerjevo akcijo uniče-
nja lokarnske pogodbe.

DRŽAVA ODPRLA ZATVORNICE PROTI MOONEYJU

Priče proti Mooneyju
imajo vso svobodo

STROGOST SODNI-
KA JE ZDAJ IZ-
GINILA

San Francisco. — (FP) — Ta-
koj ob pričetku državnega pre-
dašanja svoje strani proti zahte-
vi Toma Mooneyja za osvobodit-
ev je bilo razvidno, da država
ne bo imela tako vezanih rok ka-
kor so jih imeli Mooneyjevi zago-
vorniki.
Njena prva priča je bil bivši
pomočni državni pravdnik in e-
den glavnih omreževalcev Ed-
ward Cunha, kateremu je poseb-
ni predsednik sodišča A. E. Shaw
dovolil vso svobodo pri napada-
nju Mooneyja. Napram njemu je
postopal popolnoma drugače ka-
kor proti Mooneyjevim pričam
in zagovornikom, katere je bil
neštokrat ustavil in preprečil
predložitev nekatere evidence,
češ, da ne spada v zapisnik.

Cunha je napravil pravi ora-
torski govor proti Mooneyju in
ga kazal kot obnorelega človeka.
Obravnaval je njegove aktivno-
sti kot unijski organizator pred
aretacijo leta 1916 in tudi iz
prejšnjih let ter jih kazal za pe-
klesko delo. "Zakaj ni Mooney
tega pustil?" je oratorsko vzkli-
knil. "Zato ne, ker je bil obseden
ter prežet z determinacijo, da
nadaluje, dokler ne pride v je-
čo."

Ko ga je Mooneyjev odvetnik
John Finerty opazoval in nje-
govo penjenje, mu je na gorne
besede ušlo iz ust: "Kdo pa je
zdaj prievrknjen?"

Cunha je trdil, da ni ničesar
vedel o kakšnem omreženju, ni-
ti o krivoprišežništvu Oxmanna,
glavne državne priče. Kakor so
Mooneyjeve priče prej izpoveda-
le, je Cunha tekom obravnave
večkrat konferiral s predsedni-
kom porote o vtisih, ki so jih
priče napravile na porotnike, po-
sebnost Oxmanna.

In v času, ko so se Mooneyje-
vi odvetniki pripravljali na kri-
žno izpraševanje Cunhe, je uni-
ja mornarskih kurjačev pacifi-
čne obale podelila Mooneyju in
Billingsu častno članstvo za vse
življenje. "Stejemo si v največ-
jo čast, da sta Mooney in Bil-
lings postala naša brata in čla-
na", pravi unijska izjava.

Rusija bo poveča- la svojo armado

Radek kritizira načrt
lokarnskih držav

Moskva, 23. marca. — Po na-
tančnem proučevanju situacije,
ki jo je izzvala nacistična vojaška
okupacija Porenja, je Sovjetska
unija ugotovila, da se mora za-
našati le na svojo oboroženo si-
lo v svrhu lastne obrambe in za-
ščite. Tako naglašala Karl Radek
v svojem članku v vladnem gla-
silu Izvestija.

"Rusija bo morala povečati
svojo armado, ki že sedaj šteje
1,300,000 moš", piše Radek. "V-
to je prisiljena, ker druge države
ne bodo podvzele korakov v in-
teresu kolektivne zaščite. Nov na-
črt lokarnskih držav glede bodo-
če akcije je tako nejasen in ne-
gotov, da ne zasluži nobene po-
zornosti. Treba je upoštevati
dejstvo, da so lokarnske države,
ki so pripravljene na pogajanja
z Nemčijo, tudi naklonjene novi
medsebojni zvezi. Ta bo morda
utrdila mir, ako bo dovolj odlo-
na, na zapadu, ne pa na drugih
točkah vojne nevarnosti.

"Sugestije članov sveta Lige
narodov in predstavnikov podpi-
sane lokarnske pogodbe glede
sklepanja mednarodne konferen-
ce, ki naj bi razpravljala o skle-
nitvi novih mirovnih dogovorov,
niso nič drugega kot pilula, da se
ublaži nervoznost držav, katere
Hitler sovraži. Ako je ta pilula
namenjena tudi Sovjetski uniji,
moramo takoj povedati, da mi
nismo nervozni, dasi priznavamo
koristnost mednarodnih konfe-
renc, toda glavno zaščito naše
varnosti vidimo v lastni obrambi
ali sili."

Bombe razdejele abesinsko mesto

Protest proti italijan-
skemu barbarstvu

Addis Ababa, 23. marca. —
Sedemindvajset italijanskih le-
tal je včeraj metalo plinske in
požigalne bombe na mesto Djigi-
ga, ki se nahaja 50 mil severno-
vzhodno od Harrarja. Bombardi-
ranje iz zraka je trajalo eno uro
in povzročilo veliko razdejanje.
Delno so bile uničene britsko-in-
dijske trgovine, gubernorjeva
palaca in bolnišnica abesinskega
Rdečega križa.

To je bil prvi italijanski na-
pad iz zraka na omenjeno me-
sto. Koliko ljudi je bilo ubitih in
ranjenih, ni znano, ker so se pre-
bivalci umaknili v bližnje hribe,
ko so začele deževati bombe na
mesto.

Italijanski letalci mečejo bom-
be na civilno prebivalstvo v me-
stih in vaseh na severni fronti.
Proti temu načinu bojevanja je
prebivalstvo brez moči. Princsa
Taufai, predsednica Abesinske
ženske zveze, je naslovila oster
protest Lige narodov, v katerem
zahteva, naj ta podvzame odlo-
ne korake, da se napravi konec
italijanskemu barbarstvu.

Splošna stavka dijakov na univerzi v Ljubljani

Ljubljana, Jugoslavija, 23.
marca. — Pet bogoslovcev je
bilo včeraj tepenih, ker so niso
hotel pridužiti generalni stav-
ki dijaštva na ljubljanski uni-
verzi za znižanje šolnine. Te-
pež je bil tako hud, da so mo-
rali petorico odpeljati v bolniš-
nico.

Štiri mesece zapora za napad na socialista

Pariz, 23. marca. — Charles
Maurras, direktor monarhistič-
ne organizacije "L'Action Fran-
caise", je bil v soboto obsojen
v zapor za štiri mesece zaradi
edgovornosti za fizičen napad na
francoskega socialističnega vo-
ditelja Leona Bluma zadnji me-
see.

NEMČIJA SE NE BO UKLONILA, PRAVI HITLER

Ustanovitev novega re-
da je cilj nacistične
politike

POLJSKA SE BOJI NOVE ZAROTE

Berlin, 23. marca. — "Mi ne
bomo sklenili nobenega kompro-
misa v zvezi z našo notranjo in
zunanjo politiko. Svet naj izve,
da Nemčija ne bo kapitulirala in
pristala na zahteve drugih dr-
žav". Tako je izjavil diktator Hit-
ler pred 20,000 poslušalci na
shodu v Breslavi, Slesija.

Hitler je došel v to mesto v
spremstvu Josepha von Ribben-
trope, ki se je kot Hitlerjev za-
upnik udeležil konference sveta
Lige narodov v Londonu, ki je
obsojila nacistično remilitarizaci-
jo Porenja in kršenje lokarnske
in versajške pogodbe. Hitler in
Ribbentrop sta konferenca ves
dan o odgovoru, ki ga bo nacijska
Nemčija naslovila podpisni-
cam lokarnske pakta. Ta od-
govor se bo nanašal na zahteve
Francije, Anglije, Italije in Bel-
gije, naj Nemčija pristane na u-
stanovitev 12 mil široke cone ob
francosko-belgijsko-nemški me-
ji, katere naj bi bila pod kon-
trollo mednarodne policije, alle,
in predložitev francosko-sovjet-
skega pakta vzajemne vojaške
pomoči mednarodnemu razsodišču
v Haagu v razsodbo.

"Mi nismo podvzeli nobenega
koraka proti katerikoli državi",
je rekel Hitler. "Na tem obli-
ženem kontinentu moramo usta-
noviti nov red. Versajška pogod-
ba ne more biti oglejni kamen
temu redu. Ta je spomenik na
grobu prošlosti."

Hitler je dalje naglasil, da
Nemčija sedaj, ko je spet dobila
kontrolno nad svojim ozemljem,
ne bo sklepala militarističnih
zvez z drugimi državami. Pobijal
je obdolžitve, da je njegov
mirovni predlog le brespomemb-
na gesta. "Moj načrt je zagoto-
vilo miru nadaljnjih 25 let",
je rekel Hitler. "Drugi državni-
ki naj dovolijo, da bodo njihova
ljudstva glasovala o vprašanju
miru ali vojne in potem bo mor-
da prišlo do sporazuma med na-
rodi."

Varšava, Poljska, 23. marca.
— Poljska vlada je vzemirje-
na v zvezi s poročili o zakulisnih
pogajanjih med podpisnicami lo-
karnske pogodbe v Londonu. Jo-
sef Beck, poljski zunanji mini-
ster, je namignil, da bo poslal o-
ster protest državam, ki kujejo
novo zaroto, da Nemčija dobi
prosto roko pri politični reorga-
nizaciji vzhodne Evrope.
Beck je bil informiran o mož-
nosti revizije versajške pogod-
be in drugih mednarodnih pak-
tov in sedaj je poljsko časopis-
je pričelo napadati Anglijo. To
naglašala, da hoče Anglija nado-
mestiti lokarnski pakt z drugim,
ki bi jamčil mir v zapadni Evro-
pi, ne pa na vzhodu.

Beg španskih mo- narhistov v Fran- cijo ustavljen

Biatritz, Francija, 23. marca.
Francoska obmejna straža je
včeraj aretirala španskega pi-
lota Angela Ansaldo, ki je v le-
talu prinašal španske monarhi-
stične begune v Francijo brez
oblastnega dovoljenja.

Prašni viharji spet razsajajo na zapadu

Kansas City, Mo. — Viharji
spet odnašajo ogromne oblake
prahu s preri in ga sipljejo po
Kansasu, Texasu, Oklahomi,
Novi Mehiki in Nebraski. Obla-
ki prahu so ponekod tako gosti,
da zakrijejo kolose in spre-
majo dan v poltemo.

Skupina piketov pred uradom Hearstovega lista "Wisconsin News" v Milwaukeeju.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKEGA NARODNEGA

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Nabavljati na Zbirne drave (taven Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$1.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Ohio \$7.50 na leto, \$1.50 na pol leta; na inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Ohio \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Črna glasila po doplačilu. Rokopisi dopisov in nenarodnih glasov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (štorice, povesti, drame, pesmi itd.) se vračajo po prijavi in v slovenski ali v angleški jeziki. Rokopisi ne bodo vračani, če niso priložili poštnine.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse kar ima stik s Metom:

PROSVETA

5851-58 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Hitlerjeve "volitve"

Kadar Hitler prelomi kakšen mednarodni pakt, tedaj razpiše "volitve" ali "plebiscit", ki naj potrdi njegovo paktolomstvo. To je storil že dvakrat. Tretji "plebiscit" bo prihodnje nedeljo.

Hitlerjevo prefriganost je treba dobro razumeti. Hitler se močno odlikuje na rezultate teh "plebiscitov", ki po njegovi sodbi pričajo o njegovi popularnosti v Nemčiji. Hitler se dela, kakor da izvršuje voljo ljudstva. Vse nemško ljudstvo, ali vsaj 90 odstotkov ljudstva, kakor zadnjič, je za njim! In vse, kar njegovo ljudstvo sklene, je prav!

Razumite dobro. Hitler daje na glasovanje le zadeve, ki spadajo v področje zunanje politike. To so zadeve v zvezi s verskimi mirom, ki jih Nemci v splošnem sovražijo že od konca vojne, torej leta pred Hitlerjem. To so zadeve, o katerih prefrigan Hitler je naprej ve, da je ogromna večina Nemcev glede njih enakega mišljenja kakor on. Če bi bile prejšnje nemške demokratske vlade dale iste predloge na glasovanje, bi bili prav tako sprejeti.

Toda zviti Hitler izrablja to zase in svojo nacistično bando. Hitler da na glasovanje predlog, da Nemčija mora biti enakopravna med ostalimi državami. Ni ga Nemca, ki ne bi pritrldil temu. Vsak Nemec odobrava enakopravnost svojega naroda in slehri Nemec, tudi socialist in komunist, odklanja ponižanje, ki ga je Versaj naprtil nemškemu narodu. Hitler pa pravi: Ali vidite, kako nemški narod odobrava moje predloge?

Lokavi Hitler je bolj previden z zadevami — notranjega, domačega značaja. O teh stvarih, na primer delavskih mezdah, cenah, davkih za oboroževanje in podobnem ni nobenega plebiscita. O teh vprašanjih diktator ne preizkusa svoje "popularnosti" pri nemškem ljudstvu, ne vpraša nikogar, temveč kar sam odloči in diktira! Ljudstvo naj glasuje, če je treba nabiti Francoze ali Poljake, če je treba vroči v koš kakšno skrajno osovraženo pogodbo s tujimi državami, ne sme pa glasovati o tem, kako naj doma uredi svoje zadeve — skratka: ne sme glasovati za manjši ali večji kos kruha!

Dne 7. marca je Hitler raztrgal lokarnski pakt in prihodnjo nedeljo bodo Nemci glasovali, če je prav storil, da je raztrgal ta pakt. Razume se, da bo ogromna večina Nemcev glasovala, da je prav storil. Lokarnski pakt je bil sramota za Nemce. Ta pakt je določal, da Anglija, Francija, Italija in Belgija jamčijo, da ne bo v širokem pasu nemškega ozemlja na obeh straneh Rene nobenega nemškega vojaka kakor je bilo določeno v versajski mirovni pogodbi. Te določbe glede demilitarizirane Porenje so bolele tudi one Nemce, ki so sovražili kajzerja in hoteli imeti demokratsko republiko.

Ta Hitlerjeva zmaga bo torej lahka. Ni mu treba brusiti jezika, ker Nemci bi glasovali za odpravo demilitarizacije v Porenju, naj jim to odredi Hitler ali kdorkoli. Toliko raje bodo glasovali, ker vedo, da Hitler nosi odgovornost — čeprav se lahko kaj skuha iz tega, kar bi bolelo tudi njih.

Zdaj pa pride nekaj drugega. Prihodnji mesec bi se imele vršiti v Nemčiji nekakšne volitve tovarniških delavskih svetov. Te delavske svete, prav za prav okostja, je Hitler odzval iz prejšnje demokratske Nemčije z razliko, da jim je postavil nacistične voditelje. Hitlerjevi špioni, ki dobro poznajo razpoloženje nemških delavcev, so pa informirali svojega poglavarja, da te volitve delavskih svetov najbrže izpadejo drugače kakor si Hitler želi. In kaj se je zgodilo?

Glavarji "delavske fronte" so enostavno naznanili zadnji teden, da teh volitev letos ne bo iz razloga, ker se vrši plebiscit prihodnjo nedeljo in rezultat tega plebiscita bo veljal tudi kot — odobritev starih delavskih svetov za eno leto. Ali vidite lumparijo? Zadeva lokarnskega pakta, ki nima nič opraviti z delavskimi sveti v Nemčiji, naj obenem služi za potrditev starih članov delavskih svetov!

To početje najlepše osvetljuje Hitlerja in njegovo bando. Takih volitev, ki bi se obrnile proti njemu, on ne! On hoče le take "volitve", o katerih že naprej ve, da izpadejo njemu v prilog.

Hitler hoče biti pri Nemcih vedno "popularen" z — goljufijami.

Glasovi iz naselbin

Boj rudniških družb proti mestu

Chisholm, Minn. — Akcija, ki so jo zopet zavzele rudniške družbe proti mestu Chisholmu, je sedaj zopet v polnem tiru. To mesto je bilo pred letom 1934 vas, potem so pa voliki odglasovali z veliko večino, da postane Chisholm mesto. In s tem je dobilo mesto več rudniških posestev pod svoje okolišje, od katerih bodo morale rudniške družbe plačevati svoje davke Chisholmu. In s tem bo veliko pomagano čez 8 tisoč prebivalcem, ki živijo v tem mestu. Potrjeno je bilo tudi po državnem odvetoiku Harry H. Petersonu v St. Paulu, da ima popolno pravico poslovati po novi mestni upravi, kakršna so si voliki izvolili. Rudniškim družbam pa ni to dovolji, ker sočajo davka plačati takega kakor je sedaj v veljavi. Sedaj delajo na vse načine, kako bi to preprečili, zato so se poslužili raznovrstnih zvijač.

Zraven našega mesta je kmetijska naselbina Belkan Township, v kateri je približno 400 kmetov, veliko je tudi Jugoslovancev tam. Torej k tem so se zdaj obrnili in dobili nekaj podpisov od teh kmetov, da mora mesto Chisholm odstopiti od teh zemljišč. Petico so podpisali sledeči: Charles Maki, N. M. Steel, Frank Dapra, Frank Požar, Peter Fesnik, Jacob Seppala, H. Ovaska, Anton Pogorelec, Ervin C. Dickson, Marko Vlasich, Philip Johnson, Fred White, John Gliberson, S. E. Nelson, Tony Pender, Johana Verant, Oscar Holm, Jacob Korpi, Tony Ruper, John Chuk, Mary Levstik, C. F. Merriman, Grace O. Merriman, G. H. Rhodes, Werner Latiek, Chas. Gradesher, John Tolonen, Matt Latiek, Almer Lake, Gust Lake, John Loumala, John Puell, Nick Johnson, Joe Ruper, in James F. Corbett. Skupaj 35 podpisov. To je jako malo število od 400 kmetov posestnikov.

Prepričani smo da ti podpisovalci ne vedo, zakaj so se podpisali. Zvedeli pa bodo kadar bo za njih že prepozno. Niso se spoznali ali pa nečajo vedeti, da imajo že sedaj težek obstanek, dali so se premotiti in podpisali kar bo v bodoče njim škodovalo. Vsega obžalovanja je vredno, ker je tudi 12 Jugoslovancev med temi podpisali. Nabavili so si sedaj še tri odvetoiki — Victorja Esslinga, Eveleth, Everetta P. Freemana in S. C. Scotta iz Chisholma. Vsa ostala večina kmetov posestnikov na Belkan Townshipu se pa zaveda, da brez kooperacije chisholmskih delavcev in baltanskih kmetov ne more biti medsebojnega blagostanja. Zato se niso podpisali.

Frank Klun.

Kongres za socialno zaščito v Clevelandu

Cleveland, O. — Sedem najvažnejših organizacij v državi Ohio, ki se bojujejo za brezposelnostno in socialno zavarovanje, so se združile in sklicujejo državni kongres, ki se bo vršil v nedeljo, 3. maja, v Public auditoriju. Glavna točka na programu tega kongresa bo, da se brezposelnim zagotovi brezposelnostno zavarovanje. Država Ohio še nima tega zakona, čeprav je zvezni kongres sprejel takozvani "National Security Act."

Pet tisoč povabil je bilo že poslanih na vse unijske, brezposelnostne, dobrodelne in podobne organizacije v državi Ohio. Pričakuje se, da bo to največji kongres, ki se je kdaj vršil za socialno zavarovanje v katerikoli posamezni državi. Poznani in vplivni člani zveznega kongresa bodo govorili na tem zborovanju.

Steve Lisco od članske lige Cleveland, del. federacije, ki deluje za brezposelnostno zavarovanje, je predsednik sklicateljskega odbora. Drugi člani odbora so: J. F. Sage, Robt. Holt, Louis Zorko, Frank Rodgers, Christ Williams, Dave Rothstein, A. Pire in J. Schiffer.

Pripravljalni odbor je odprl svoj urad na 942 Prospect Ave.,

soba 469-x, Cleveland, Ohio. Proste kopije povabila in druge literature se lahko dobi, ako se piše na gornji naslov.

Vse jugoslovanske organizacije v državi Ohio se urgira, da izvolijo delegate na ta kongres. Za kritje stroškov tega zborovanja se bo računalo 25 centov vpisnine za delegata.

Louis Zorko.

Novice iz conemaške doline

St. Michael, Pa. — Minilo je že nekaj časa, odkar sem poročal novice iz naša gorake naselbine. Delo se je nekoliko spremenilo in sicer na bolje, toda ne vemo, koliko časa bo trajalo. Delali smo zadnje mesece po štiri in pet dni v tednu in tudi zaslužek je še približno dober, to je kateri imajo dobre prostore.

Društveni napredek je bolj malenkosten, to je na novih članih, vendar pa nadomestuje izumirle člane. Upam pa, da bomo dobili še nekaj novih članov v bližnji bodočnosti, kajti imamo še nekaj članov, kateri nimajo zavarovanih otrok pri naši S. N. P. J. Njim se sedaj nudi jako lepa prilika, da zavarujejo svoje otroke pri najboljši podporni organizaciji, katera nadkriljuje privatne podpore (insurance) ustanove. Društvo št. 190 SNPJ ima svoje redne seje vsako tretjo nedeljo v mesecu v St. Michael Hotelu ter vabi zlasti mladino, da se istih udeleži.

Ravno danes, ko pišem ta dopis, smo prestali eno najhujših poplav v tukajšnji okolici. Mali potočki so postali veliki hudourniki, kateri so drveli z veliko naglico proti Johnstownu, Pa., kjer je napravila poplava nad osem milijonov dolarjev škode po zadnjih poročilih na radio. Naša mala naselbina je bila v večini pod vodo. Voda je pri našala drevesa iz gorovja s seboj, razdejala ceste in železniške proge na milje daljave. Večina naselbin je sedaj brez električne razsvetljave v tej okolici. Gotovo lahko trdim, da bo vzelo precej časa, da bodo železniške proge popravljene v tej okolici ter bomo dobili delavci v tej okolici počitnice.

Frank Kaucic, 190.

Pokojni Michael Mastnak

Cleveland. — Kakor je bilo v listih že poročano, je 3. marca za vedno zaspal Michael Mastnak, katerega je tri leta mučila bolezen rak. Rojen je bil leta 1869 v vasi Dobovec, občina Penkve, okraj Celje, Stajersko. Zaposel je bil v rudniku in tri hčere — Ivanka Mohorec, Kristina Skopin in Paulino Snow — vse v Clevelandu.

Predno je zbolel, je delal v tovarni Lincoln Electric Co. na Colt cesti. Zadnje čase ga je ta neozdravljiva bolezen strašno mučila in poleg njega še njegove najbližje, ki so mu skušali ublažiti bolečine. Smrt ga je rešila strašnih muk.

Mike je bil naprednega mišljenja in je rad čital vsakovrstne časopise in knjige. Bil je naročnik Proletarca in Prosvete. Kot naprednega delavca ga poznajo tudi njegovi znanci in prijatelji v drugih naselbinah, kjer je delal in živel prejšnja leta.

V Ameriko je prišel 2. februarja leta 1906. Pet let pozneje ga vidimo v Subletu, Wyo., kjer je delal v premovalniku. Tam si je tudi preskrbel prvi državljanski papir. Torej se mu je že takrat

zdelo potrebno in najbolje, ako naseljenec postane državljan. Leta 1912 je delal v Kemmererju, Wyo., kjer je bil posnar kot izvrsten premogar in vesten državljan. Še isto leto meseca septembra se je preselil v Staunton, Ill. Leta 1910 je delal v Cumberlandu, Wyo. Povsod je dobil sprječevala dobrega delavca. Kot rudar je delal tudi v Coloradu in Pennsylvaniji.

Ko sem ga v zadnji bolezni nekoč obiskal, mi je pravil o dogodku, ki ga je doživel v Kemmererju a kaplanom Černetom, ki je pozneje župnikoval v Sheboyganu, Wis. V Kemmererju so naši rudarji imeli veselico, na katero je prišel tudi kaplan Černe. Z drugimi vred se je zabaval in popival do treh zjutraj. Černe ni potem vedel, kam bi šel spat. Vprašal je Mastnaka, če ima on prostor. Mike mu je rekel, da ima samo eno posteljo, toda bi on (Černe) najbrže ne hotel spati z njim. To ponudbo je Černe sprejel in sta ob treh šla počivat. Ob peti uri je Černe že vstal, čeprav je bil prejšnji večer precej natrikan. Mike je silil, naj gre z njim v eno uro oddaljeno naselbino, kjer bo mševal. "Šel sem znjnim kakih deset minut", mi je pravil Mike. "Ker pa je bilo precej mrzlo, sem rekel gospodu: 'Pojdite sami, jaz grem pa nazaj v posteljo.'"

Bil je tudi dober agitator za SNPJ in je pomagal ustanoviti par društev. Kakor so mi pravili, je bil v mladih letih jako aktiven. Zdal je bil član društva Vodnikov v eni števil 147, ki je melo v oskrbi tudi njegov pogreb. Pokopan je bil civilno, kakor se spodobi napredno mislečemu delavcu, na Highland Park pokopališču. Njegova soproga se zahvaljuje vsem za darovane vence, ki so dali avte in ga spremlili k večnemu počitku. Z njim je SNPJ izgubila dobrega člana. Naj bo našemu sotrpnu Michaelu Mastnaku lahka ameriška zemlja.

Frank Barbič, 53.

Javna govornica SND

Cleveland, O. — Delniška seja S. N. doma na St. Clair Ave. je dala direktoriju nalogo, da pod domovim imenom organizira "Open Forum" ali javno govornico. Direktorij je to upošteval in dal nalogo stvar izvršiti prosvetnemu klubu S. N. D. Prvo predavanje se je vršilo v petek 20. marca, na katerem sta govorila Vatro Grill in Vera Candon. Grill je govoril o Louis Adamiču in Miss Candon pa o ljudski psihologiji.

Prihodnje predavanje se bo vršilo v petek večer 3. aprila. Ta večer bo govoril Mr. Wesley, učitelj izobraževalnega departamenta pri W. P. A. Predmet njegovega govora bo: "Ljudsko mnenje, kdo in kako se ga ustvarja." Znano nam je, da je ljudsko mnenje bilo na strani stavkarjev, in v nekaj dneh se je spremenilo proti njim. Znano nam je, da je danes ljudsko mnenje proti vojni. Ali bo tudi potem, če vojna izbruhne? Pridite poslušat to zanimivo predavanje. Po končanem predavanju bodo sledila vprašanja in o zadevi se bo diskutiralo.

Louis Zorko.

Vidričovo poročilo o poplavi

Johnstown, Pa. — V noč od 17. na 18. marca je bilo poplavljeno mesto Johnstown. V središču mesta je voda dosegla 11 čevljev višine in več. Trgovine, kolikor jih ni na višjih mestih, so domalega vse uničene. Poškodovanih je bilo mnogo.

Langerholcovo poročilo

Johnstown, Pa. — Danes, 17. marca, večer, je prišla nad Johnstown tako povodenj, da kaj takega še ni bilo od leta 1898, ko se je bil nad mestom podrl velik nabiralnik vode. Vsi nižji deli mesta so pod vodo in je v nekaterih krajih že dosegla šest čevljev višine po ulicah. Ko to pišem (ob 8. večer), voda še vedno narašča in tudi dežuje neprestano. Škoda gre v milijone, kajti vsi trgovski deli mesta so preplavljeni. V tovarnah so ustavili delo. Ako je kaj človeških žrtev, mi še ni znano.

John Langerholc.

Vabilo na zadružno zabavo

No. Chicago, Ill. — V soboto večer priredi ženski zadružni odsek kartno in "bunco" partijo v SND, začetek ob osmih večer. Vabilni ste vsi, da se te priredbe udeležite in nam pomagata do boljše uspeha. Članice odseka so se namenile, da pripravijo najboljše dobrote, ki so se do zdaj še dobili na takih prireditvah. Namen priredbe je, da si najboljše blagajno.

Odbor.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za mlade, na dan.

Ali je vredno dolgo živeti

S tem vprašanjem se bavi newyorški učiliški profesor dr. Henry Chapin in priha do zanimivih rezultatov.

V srednjem veku je znašala povprečna življenska doba ljudi 26 let, t. 1901. je dr. Dublin izračunal, da pričakuje lahko novorojenec v Zedinjenih državah starost 49 let, do lanskega leta je povprečno življenje istotam naraslo na 57 let. Približno iste številke veljajo za celotne kulturne dežele. Tretjina vseh smrtnih primerov temelji na vzrokih, ki bi se sicer ne dali popolnoma odpraviti, a vsaj za nekaj časa zavreti. Ni varoka, da bi človeškega življenja ne mogli še dalje padaljšavati. Če ga primerjamo z življenjem živali, opazimo, da živali te povprečno petkrat tako dolgo, kakor človek raste njihovega okostja. Človek rase v pogledu prilično do 20. leta, tedaj bi mogel pri njem normalno nastopiti okrog 100. leta. Namesto tega se ljudje že pri 60 letu smatrajo za zelo stare in godne za grob.

Drugo je seveda vprašanje, kaj bi imeli od tega, če bi živeli povprečno do 90, ali 100. leta. Ali bi bilo sploh vredno toliko let živeti? Odgovor na to vprašanje je samo eden: Če se življenje v takih starosti ne da napraviti kakorlikoli zdravo, zmogljivo in srečno, tedaj postane breme in je bolje, da preneha. Danes splošno prevladuje mnenje, da nam postopno telesna in duševna zmogljivost razmeroma zmanjša. Dr. Oaler je postavil trditev, da nastanejo najboljše človeške dela v starosti med 30 in 40. letom. Časpiki po vsem svetu so pisali o tem, humoristični listi so pridobivali dovpija, kako se 60 letni ljudje s kloroformom spravljajo s sveta. Stvar pa je malo drugačna. Dorland je v svoji študiji "Starost duševne virilnosti" dokazal, da so mnoga največjih del človeškega uma nastala po ljudeh, ki so že davno prekorčili 60. leto. Večina največjih del je nastala sploh med 40. in 70. letom. Med 400 velemu jih ni nič manj nego 90, ki so šele v starosti dosegli svojo največjo popelnost. Povprečno trajanje duševnega delavca je znašalo pri teh 400 moških 40 let. Galilei, Buffon, Goethe, Lamarck, Verdi, Spencer in mnogi drugi so svoje mojstrovine ustvarili med 70. in 85. letom. Tizian je eno svojih največjih slik izdelal, ko mu je bilo 58 let. Jefferson je bil še s 75. letom uspešen izrazil in v istih letih je Haendel zložil enega svojih nesmrtnih oratorijev. Molke je s sedemdesetimi leti izdelal svoj načrt za uspešen nastop Nemcev v francosko-nemški vojni. Tudi najodličnejši vojskovodje svetovne vojne so bili razmeroma stari mošje.

V nasprotju s takimi dejstvi pa vidimo, da postavljajo človeka med staro šaro, ko se mu komaj pričeli siveti lasje. Koliko delavcev in nameščencev je, ki so komaj prekorčili srednja leta, ki so nad vse sposobni za svoje delo, pa ga ne morejo dobiti, ker so jim lasje osiveli. Treba pa je pomisliti, da je v Ameriki kakšnih 80 odstotkov starejših ljudi in v Evropi le malo manj glede svojega preživljanja odvisnih od drugih. V takšnih razmerah a tegne imeti splošno naziranje o manjvredni zmogljivosti 60 letnih ljudi res slabe posledice.

Ali je tedaj vredno podaljšati življenje? Chapin odgovarja na to kratko: Da, če se človek s tem opogumi za nadaljnje produktivno delo. Ne, če izgubi prezgodaj možnosti za delo.

Pisava — zrcalo bolezni

Že l. 1812. je Francoz E. Hocquart pisal o "Umetnosti, kako spoznavati človeški značaj iz njegovega rokopisa". A šele pred kakšnimi 40 leti se je začela znanstvena faza te umetnosti, ki ji pravimo grafologija. Izsledki so bili potem v prav kratkem času presenetljivi.

Praktični pomen grafologije je rasel od leta, saj so v njej videli izvrsten pripomoček za ugotavljanje poslovnega duha, častihleplja, stremljivosti, resnicoljubnosti in drugih karakternih lastnosti. Že precej časa pa je tudi znano, da obstoje neke določene zveze med boleznijo in pisavo.

Pred vsem je mogoče iz pisave ugotoviti vsakokratno stanje kakšnega pacienta in določiti iz tega dragocene diagnostične in celo prognostične sklepe. Prof. dr. Hansy poroča o materi nekega kroničnega bolnika, ki je z absolutno gotovostjo spoznavala iz pisem svojega bolnega sina, kako je z njim, in to celo, če ji je poročal neresnico. Tudi razni zdravilski so že pogostoma uporabljali grafološke metode za ugotavljanje bolezni. Pri vsem tem pa nara v grafologiji tega področja še marsikakna vrzel in bi bilo vredno, da bi jo proučili z njeimi možnostmi še podrobneje.

Kako se premikajo ledniki

Lednike pogostoma primerjajo z rekami, v nekem oziru pa se le zelo razlikujejo od njih. Reke se pretakajo namreč z enakomerno hitrostjo, naj bo dan ali noč, toplo ali mrzlo, ledniki pa se ravno po povsem po teh zunanjih okoliščinah.

Neka ameriška ekspedicija, ki je dolgo časa proučevala lednik Crillon v Alaski in medla vsako uro njegovo gibanje, je ugotovila, da je bilo to gibanje v toplem, vedrem vremenu skoraj dvakrat hitrejše nego v mrazem, oblačnem vremenu. Včasih se je ledovje celo popolnoma ustavilo, dočim se je v ugodnih okoliščinah premikalo s hitrostjo več nego dvakrat na dan.

G. H. Hamilton (desno), državni blaginjak v Georgiji, ki je bil nedavno odstavljen, ker se je spri z governorjem Talmadgem.

Luckies — lahka kaja

BOGATEGA, ZRELEGA DELA TOBAKA
— "IT'S TOASTED"

ZNANSTVENO MEŠANJE

Mešanje tobaka, da se zagamči določen okus — edinstveno, sestje
za sezijo in leto za letom — je oboje, umetnost in znanost.

Vsako sveže mešanje Lucky Strike tobaka vsebuje več kot 100
raznih vrst, pridelanih na tisočih različnih farmah — ne samo v
Virginiji, Severni in Južni Carolini, Georgiji, Tennessee, Kentucky,
Marylandu in drugih državah, pač pa tudi v tobačnih deželah v
Macedoniji in Ksantiji na Grškem, Smirni in Samsounu na Turškem
— kjer raste najfinejši turški tobak.

LES SO MANJ KISLOBNE

LUCKIES SO 'MANJ KISLOBNE!
Zadnje kemično preiskunjo kažejo* da
imajo drugo znano vrsto preobilice kis-
lobe nad Lucky Strike od 53% do 100%.

* Izid: Porjani Od Narodnih Kamitih
Laboratorije in Preiskovalnih Skup

"IT'S TOASTED" — Zaščita vašega grla — proti draženju — proti kašlju

Dolina meseca

ROMAN

Special JACK LONDON—Prelovenil Vladimir Levstik

In kolikor je zaslužil, toliko je zaigral. Razen tega je bil dožan šestim družbam tri sto dolarjev — to so kitajska podjetja, veste. In ne pozabite, to je bilo šele pred sedmimi leti — zdravje nič prida, tri sto dolga pa nikakega posla. Čav Lam je nazadnje prišel v Stockton in dobil dninarski zaslužek v šotiščih. A tam ob Srednji reki je neka kitajska družba sadila zeleno in beluše. Čav Lam se je tedaj zamislil in pretehtal samega sebe. Četrto leto v Združenih državah, hrbet ne več tako močan kakor nekdaj, in niti belica prihranjenega, da bi se imel s čim vrniti na Kitajsko. Videl je, kako so delali Kitajci v tisti družbi — kako so davali plačo na stran in kupovali delnice.

"In tako je poslej tudi on dve leti nosil svoj zaslužek v banko in kupil delež pri družbi, ki je imela trideset članov. To je bilo šele pred petimi leti. Najeli so tri sto oralov šotišča od nekega belega moža, ki je rajši potoval po Evropi. Iz dobička tistega edinega deleža v prvem letu si je kupil dva deleža pri neki drugi družbi. In v naslednjem letu dni je zaslužil s svojimi tremi deleži toliko, da je ustanovil sam svojo lastno družbo. S to je imel v prvem letu nesreče, toliko, da se je rešil. To je bilo pred tremi leti. Naslednje leto je bila čudovita letina in Čav Lam je spravil štiri tisoč. Drugo leto jih je zaslužil pet. In zadnje leto je spravil devetnajst tisoč dolarjev čistega. To ni slabo za starega, polomljenega Kitajca, kaj?"

"Moj Bog!" — to je bilo vse, kar je Saxon spravila iz sebe. Njeno vneto zanimanje je izpodbudilo komisijarskega trgovca, da je nadaljeval.

"Poglejte Singa Kija, krompirjevega kralja v Stocktonu. Jaz ga dobro poznam. Imel sem z njim več velikih kupčij, a zaslužil sem manj nego pri komerkoli, kar jih poznam. Sing Ki je bil navaden kuli in se je pred dvajsetimi leti vtihoval v Združene države. Začel je kot dninar, nato je v dveh jerbasih, ki ju je na palici nosil preko rame, od hiše do hiše prodajal zelenjavo in potem je odprl v kitajskem delu San Franciscu trgovino. A bil je bistre glave; kmalu je imel vso učnost kitajskih farmarjev, ki so trgovali z njim, v malem prstu. Trgovina mu ni donosala toliko, kolikor si je želel. Krenil je ob Joaquinu navzgor. Nekaj let ni delal bogvejak drugega kakor to, da je gledal okoli sebe. Nato se je vrgel v stvar in najel dvanajst sto oralov po sedem dolarjev orala —"

"Moj Bog!" je s svetim strahom vzkliknil Billy. "Osem tisoč štiri sto dolarjev samo najemnine v prvem letu dni! Jaz vem za pet sto oralov, ki jih lahko kupim po tri dolare."

"Ali bodo rodili krompir?" je vprašal Gunston.

Billy je zmajal z glavo. "Tudi drugega ne, se mi vidi."

Vsi trije so se iz arca zasmejali in komisijarski trgovec je povzel:

"Tistih sedem dolarjev je bilo samo čiste najemnine. Ali morda veste, koliko stane oratev pri dvanajst sto oralih?"

Billy je slovesno pokimal.

"In je pridelal tisto leto na vsakem oralu sto šestdeset vreč," je nadaljeval Gunston. "Krompir je bil po petdeset centov. Moj oče je bil tačas na čelu našega koncena, tako da zanesljivo vem, kako je bilo. In Sing Ki bi bil lahko prodal po petdeset centov in zaslužil lepe denarce. Ali menite, da je? Pri Kitajcu se kar zanesite, da pozna trg. Oni so veliko bolj prebrisani od vseh komisijonarjev. Sing Ki je držal svoje blago. Ko so bili skoraj vsi že prodali, je jela cena krompirju rasti. Toda on se

je smejal vsem našim nakupovalcem, ko smo mu ponujali šestdeset centov, sedemdeset centov, dolar! Ali veste, koliko je nazadnje dobil za vsako vrečo? Dolar pet in šestdeset centov. Zdaj pa pomislite to, da ga je stal krompir v resnici štirideset centov. Stotidesetkrat dvanajst sto ... to je ... dvanajstkrat nič je nič in dvanajstkrat šestdeset je sto dva in devetdeset ... sto dva in devetdeset tisoč vreč po dolar pet in dvajset net ... štiri v sto dva in devetdesetih gre osemstidesetkrat, plus, je dve sto štirideset — nu vidite, dve sto štirideset tisoč dolarjev čistega dobička v prvem letu."

"Pa tak Kitajec!" je obupno zatarnal Billy. Obrnil se je k Saxonu. "Za nas bele ljudi bi bilo treba odkriti nove dežele, da bi šli tja. Bog nebeški! Ni dvoma, ni dvoma, da sedimo na stopnicah."

"A to je bil seveda redek primer", je naglo pripomnil Gunston. "Krompir je bil v drugih krajih slabo obrodil, cene so se zelo vzdignile in Sing Ki je bil kaj vem na kak skrivnosten način zaduhal to reč. Takih dobičkov ni imel nikoli več. A vendar se mu dobro godi, če dalje bolje. Lani je imel štiri tisoč oralov krompirja, tisoč oralov belušev, pet sto oralov zelene in pet sto oralov fižola. Razen tega pa obdelava šest sto oralov za seme. Naj se zgodi enemu ali drugemu pridelku karkoli, pri vseh vendar ne more imeti izgube."

"Dvanajst tisoč oralov jablan sem videla," je rekla Saxon. "Prav rada bi videla tudi štiri tisoč oralov krompirja."

"Saj jih boš," je z veliko odločnostjo odvrnil Billy. "Pojdva na San Joaquin. Sami ne vemo, kaj imamo v svoji deželi. Ni čudo, da moramo sedeti na stopnicah."

"Da, tam boste našli veliko kraljev", je poročal Gunston.

"Jepa Honga Lija — 'veliki Jim' mu pravijo — in A. Poka in A. Hvanga in — Šima je tudi tam, japonski kralj krompirja. Bajje ima več milijonov. Živi kakor knez."

"Zakaj neki Američani tako ne uspevajo?" je vprašala Saxon.

"Ker nočejo, bi dejal. Nič jim ne brani razen njih samih. A nekaj vam moram reči — s Kitajci rad kupujem. Kitajec je pošten. Njegova beseda je enako dobra kakor njegova zadolžnica. Kar obljubi, tudi stori. Vsekako pa belec nima pojma o tem, kako naj kmetuje. Še napredni beli farmer se zadovoljuje z enim pridelkom na en mah in z vrstivito rastlin. Gospod John Chinaman ga daleč prekaša in sadi na isti zemlji po dve rastlini hkratu. Sam sem videl — redkvice in korenje, dva pridelka, a vsejal so ju bili oba isti dan."

"Pamet se temu upira," je oporekel Billy. "Potem mora zraati vsakega samo polovico."

"Motite se, prijatelj," se je zasmejal Gunston. "Korenje je treba zredčiti, kadar je dovolj veliko. Redkvice tudi. A korenje raste počasi, redkvice pa naglo. Počasno korenje ima nalogo, da ustvarja med redkvicami prostor. In kadar populijsko redkvice, da jo spravijo na trg, se s tem zredči korenje, ki pride pozneje na vrsto. Kitajec ne prekosite!"

"Ne vem, zakaj ne bi belec zmogel tega, kar zmora Kitajec," se je uprl Billy.

"To je resnica," je odvrnil Gunston. "Edina nepravilica je, da belec tega ne dela. Kitajec si nikoli ne privoščil počitka in ga tudi svoji zemlji ne da. On ceni organizacijo in sistem. Kdo je še silil, da bi beli farmerji vodili knjige? Kitajec ve, kako mu kaže, do centa, ob vsakem času in za vsak pridelok. In trg pozna. Na vse je pripravljen. Kako to more, ni ne gre v glavo, a vsekako pozna trg bolje od nas komisijonarjev."

(Dalje prihodnjik.)

nas ščitila pred točo krogl. Pokalo je tako, da smo že mislili, da ne bo nihče prišel živ iz viharja. Naše topništvo v ozadju je pričelo streljati na rusko pehoto, ki se je utaborila v naši bližini, nakar je bombardiranje z nasprotni strani nekoliko ponehalo.

Popoldne se je spet oglasila ruska topniška baterija in pričela sipati krogle na nas. Naša baterija je imela štiri topove, ruska pa osem. Naša je stala par sto metrov za infanterijskim oddelkom, Rusi so pa sodili, da smo par kilometrov zadaj in so streljali preko nas. Rusi niso imeli razgleda na naše pozicije in sploh niso vedeli, kam pošiljajo svojo municijo. Dva od naše baterije sta bila vseeno lahko ranjena, eden pa je dobil težje poškodbe. Prva dva sta bila vesela, čeprav sta bila ranjena, ker so ju poslali v ozadje.

Proti večeru so se pričeli Rusi pomikati proti nam. Pred nami je bil 81. pešpolk, ki je napram ogromnemu številu Rusov izgledal precej šibek. Naša baterija je takoj otvorila ogenj in poglajala sovražnika nazaj v jark. Pozneje so Rusi dvakrat ponovili naskok, a so se morali umakniti s precejšnjimi izgubami. Še predno se je stemnilo, smo odkorakali proti neki veliki kmetiji, kjer smo dobili kosilo in nakrmili konje.

Dobil sem naznanilo, da bom moral iti na nočno stražo od desetih do polnoči. Vlegel sem se na kup slame in zaspal. Ob desetih me je poklical stražnik, ki sem ga imel nadomestiti. Povedal mi je, da je vse mirno, le ognji gorijo že ves večer. Odšel sem na stražo, vojaki, ki sem ga nadomestil, pa se je zabil v slamo in takoj zaspal.

Na straži sem sukal oči na vse strani. Vojaki v moji bližini so trdno spali, konji so bili utrujeni in mirni in noben se ni oglašil. Opazoval sem tudi nebo in bližnjo vas, ki je bila v plamenih. Včasih se je nekoliko stemnilo, toda ko je plamen dosegel novo poslopje, je bilo spet vse v svetlobi. Hiše v tistih vaseh so bile povečini lesene in s slamo pokrite in so gorele, kakor da bi jih kdo polil s petrolejem. Spomnil sem se tistih, ki so padli v dosedanjih bitkah na naši in sovražnikovi strani in mislil na svojo usodo. Morda bom tudi jaz kmalu obležal na bojišču, daleč stran od domovine, z raztrganimi udji. Od Lemberga se je slišalo neprestano grmenje topov.

Ob dvanajstih sem zbudil vojaka, ki me je imel nadomestiti. Bil je zaspan in se jevil, zakaj ga ne pustim pri miru, toda po magalo ni nič. Ob štirih zjutraj so me zopet poklicali in mi povedali, da ni nič novega. Že prej so mi naročili, da moram ob petih vse zbuditi. Nekaj minut prej sem zaslišal peketanje konjskih kopit na cesti. Odšel sem v tisto smer, da se prepričam, kdo prihaja. Bili so štirje naši dragonci, ki so mi povedali, da so se Rusi umaknili in to sem pozneje sporočil našim častnikom.

Naslednji dan smo se spet pričeli pomikati naprej po lepi cesti, ki je držala čez polje. Videli smo velika graščinska posestva in akromne kmetije. Skoro pri vsaki hiši so bile izkopane luknje v zemlji. V vsaki je bilo prostora za eno družino in zavarovali so bile z lesom in z zemljo zasute. Ljudje so se v teh luknjah skrivali, kadar so začele deževati krogle. Proti večeru smo se ustavili v neki večji vasi, kjer sta še bili dve naši topniški bateriji in oddelek dragoncev.

(Dalje prihodnjik.)

SLOVENSKA NARODNA PODPORNKA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za korist, ter potrebne agitacije svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Črepinje

Nemški napisal Franc Paul

Eleganten dvosedezni avto je zdrčal po cesti. Pred neko hišo se je ustavil. Iz njega je stopila neka nič kaj mlada, vendar zelo ljubka plavalaska. Segla je pod sedež, vzela majhno usnjeno kaseto, zaklenila vrata in smuknila v hišo.

V prvem nadstropju je trikrat kratko pozvonila. Odprl ji je neki visok, hudo eleganten mladenič.

"Vendar že, Nora!" je pozdravil vstopivše damo. "Nestrpnost me je že morila."

"Ne bodi hud, Fred", je odgovorila in mu ponudila roko v poljub. "Nisem mogla prej. Saj veš, da moram biti previdna."

"Ali si vse prinesla s seboj?"

"Da, vse. Tukaj je."

Postavila je kaseto na mizo in pripovedovala:

"Sam mi je odklenil blagajno, ko sem mu povedala, da bi rada odnesla svoje dragotine v popravilo."

Fred si je navdušeno meš roke. "Prekrasno! Zdaj bi te pa prosil, da mi pomagaš spraviti stvari v kovčge. Čas je že!"

Gospa Nora se ni niti ganila. "Nu?" se je začudil.

"Čuj, Fred," je nekam v zadregi dejala, "z opoldanskim vlakom se pač ne moreva odpeljati, ker ..."

"Ker ... ?" je ostro vprašal mladi mož. "Saj sva se vendar takoli domenila!"

"Čeprav! Morava pač spreminiti načrt."

"V poslednji minuti?"

Na njegovem obrazu se je ostro risala nejevolja.

"Glej, Fred", mu je pojasnila, "če me ne bo k obedu, bo mož takoj telefoniiral dragotinarju, ali sem morda še pri njem. Seveda mu bo dragotinar po pravici povedal, da me sploh videl ni, nu, potem imava pa hudirja na glavi! Ne bi dvakrat rekla, da bo mož telefoniiral še policiji, misleč, da se mi je zgodila kakšna nesreča, celo na roparje bi se uagnil spomniti. Saj vendar ve, da nosim tolikšne dragocenosti s seboj. Ali se ti ne zdi tako?"

Vprašujoče se je zazrla Fredu v oči, on je pa gledal nekam ravnodušno in je skomignil z rame.

"Zatorej", je nadaljevala, "je pač bolje, če se zdaj vrnem domov. Videl me bo pri obedu in si kakopak ne bo mogel nič misliti. Zvečer gre itak v klub, in ko se bo kasno vrnil, mu še mar ne bo, da bi pogledal, ali sem doma. In čeprav pogleda, naju policija ne bo več dohitela, zakaj tri ure po odhodu vlaka bova tako že čez mejo. Vlak odpelje ob osmih. Nu, zdaj pa še ti povej, ali ni tako pametnejše?"

"Seveda, seveda! Tega bi se ne bil domislil. Pametnejša si od mene."

"Temu se še čudiš?" je smehljaje se dejala. "Saj sem vendar starejša."

"Prava reč, tistih par let!" je menil tja v en dan.

"Tili ...!" mu je požugala in se nenadoma tesno prižela k njemu. "Ti, fant moj, ali me boš res zmerom rad imel? Zmerom ...?"

Rahlo se je izmuznil iz njene objame: "Saj vendar veš, da si ti edina ženska ..."

"Jaz bi zate vse žrtvovala," je rekla in mu globoko pogledala v oči. "Svoj dom, svojo čast, svoje premoženje!"

Fred je nagnil čelo. "Ali mi mar ne zaupaš?"

"Pa! Ali bi ti mar sicer prinesla nakit?"

Njegov pogled se je ustavil na usnjeni kaseti. "Veš, tole bo samo za najhujšo stisko!" je vneto zatrdjeval. "Veš, samo za to, da negreva praznih rok. Tam si bom že denar skoval. Saj veš, da je v Riu drugačno življenje kakor tukaj. Torej poslušaj me, Nora ..."

"Da, da, Fred," ga je prekinila. "vem, da boš zmogel denar. Toda zdaj moram oditi. Kaseto pustim kar tukaj."

"Prosim, kakor želiš," je dejal. "Torej ob sedmih se vrnem. Med tem boš ti že kovčge pripravil, pa imava še zmerom celo uro časa do odhoda. Do svidenja, Fred!"

"Do svidenja!"

Pri vratih se je še enkrat ozrla. "Skoraj bi bila pozabila ..."

Miniaturna cestna železnica pred palačo sovjetskih pionirjev v Karkovu.

Še denar za listka ti moram dati. "Saj se tako ne mudi," se je branil. "Saj je že zvečer čas!"

Gospa Nora mu je stisnila bankovec v roko. "Kar vzemi! Za vsak slučaj, Fred ..."

Dve minuti pred odhodom opoldanskega brzovlaka je planil k blagajni visok in na moč eleganten mladenič in hlastno zavpil: "Listek do Monte-Carla!"

V roki je imel majhno usnjeno kaseto. Stekel je čez peron in skočil v prvi vagon. Stroj je potegnil. Počasi je odpeljal vlak s postaje ...

Izza skritega stebra je tedaj stopila neka dama.

"Torej vendarle!" je zamrmrala sama zase.

"Z nakitom je hotel pobegniti — ne z menoj!"

Ponosno se je vzravnila in zloben nasmešek ji je zaigral na ustnicah. "Nu le čakaj, fante! To boš gledal, ko boš našel v kaseti namesto nakita stare črepinje ..."

Gospa Nora je stopila v sobo v globoko izrezani zapeljivi domači obleki. Mož si je baš zavezaval ovratnico pred ogledalom.

"Kaj greš mar zdoma?" je vprašala, delaje se presenečeno. "Da, draga moja. V klub!"

"Saj res, danes je tvoj dan. Se spomnila se nisem."

"Ali morda česa želiš?" jo je ljubeznivo vprašal.

"Prav za prav nič posebnega. Hotela sem samo malo pokramljati s teboj."

Mož se je neodločno obrnil. "Hm ... ali naj mar ostanem doma?"

"Ne, ne! Nikar ti kratiti zabave."

Obrnila se je, da bi šla. Nežno in zapeljivo se je odražalo njeno telo pod mehko svilno.

"Nora, prav takšna zabava mi bo, če ostanem doma", se je mahoma navdušil njen mož. "Se celo večja!"

Gospa Nora se je ljubko obrnila in se mu zagledala v oči. "Res?"

"Res! Ko sva pa tako redko kdaj skupaj!"

Njegov tožeči glas jo je ganil. Spokorjeno je pobelesila glavo. "Prav imaš! V naslednjem času sem te kar nekam zanemarjala."

Spokorjenost jo je dejala še lepšo.

"No, no, saj ni bilo tako hudo," jo je tolažil. "Lepa ženska ima pač svoje muhe. Prav dobro to razumem."

Gospa Nora je dvignila glavo in se nasmejala. V njene smehljaje se je zrcalilo zmagoslavje.

"Toda", je resno pripomnila, "za svoje živce bi pač lahko nekaj storila. Da, da, prav imate, si postala živčna. Premislila sam ljubica, kaj se ti je davi zgodilo. Rekla si mi, naj ti odklenem blagajno, da boš odnesla nakit k dragotinarju. Slučajno sem te opazoval, in kar smeh me je bil, ko sem gledal, kako si na mesto nakita položila stare porcelanaste črepinje v kaseto. To sto razbito vazo sem vendar to spravil, da bi jo bil ob priklilepil, zakaj drag spomin mi je. Ne, nu, kaj pa tako strmiš! Bržčas še sama ne veš kakšno neumnost si akuhala. Prava sramota, da sem te slučajno opazoval ..."

Gospa Nora je obupno strmel v svojega moža.

"Nikdar se ne boj, da bi se zdaj dragotinar smejal! Saj sem jaz popravil tvojo rastresnost. Ko si za trenutek odšla k sobe, sem iztresel črepinje in položil v kaseto ves tvoj nakit. Kaj ti pa je, za božjo voljo? Treses se ko šiba na vodi ..."

Chicago, Ill. — "Trinerjevo grenko vino" jemljem, kadarkoli trpin za ločnimi ali prebavnimi nerednostmi lahko ga iskreno priporočam vsakomur. — Mrs. Susanna Pavlus. Njena delati polkovnikov s kakim drugim vajalnim sredstvom. Jemljite Trinerjevo grenko vino, ki je tekoma zadnje 44 let dokazalo, da je najbolj zanesljivo zdravilo proti zaprtju, plinom, slabemu teku, glavobolu, nespečnosti, spanju in podobnim težavam. Pri vsaki lekarnarjihi.

TRINERJEV ELIKSIR GRENKEGA VINA

Joseph Triner Company, Chicago

WEEKS DENTAL OFFICE

Vedno nizke cene za X-RAY

Ure: 8:30 do 8:30 zvečer Phone: Harrison 0751

326 S. STATE ST. Opposite State Street & 1st St.

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, visticne, častilne knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VOJSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene umerne, majhno delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 80. LAWDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vse potrebne informacije

Herman Drobesch (New Waterford, Kanada):

Moji spomini iz svetovne morije

Dobili smo poročilo, da se sovražnik še vedno umika in zato smo kar naprej korakali. Dospeli smo na neko cesto, kjer smo našli na naše čete, ki so se pomikale za Rusi. Pokrajina je bila lepa — velika polja, gozdovi in hribočki — in sonce nam je pošiljalo tople žarke. Med potjo je konj udaril nekega dragonca. Položili so ga na sanitajski voz, a je kmalu umrl. Stemnilo se je že, tu in tam smo opazili ognje, ampak mi smo kar naprej rinili za Rusi. Šele pozno ponoči smo se ustavili pri neki vasi, kjer smo nakrmili konje, se poleg njih vlegli in kmalu zaspa-

Naslednji dan smo zgodaj vstali in kmalu smo bili na cesti. Vasi, koder smo šli, so imele taka imena, da jih nismo mogli najti na zemljevidu. Cesta je vodila skozi gozd in dalje skozi malo dolinico ob potoku. Poveljniki naše baterije je ukazal razsedati konje, ki so bili obloženi na hrbtih, ker so bili skoraj dva tedna osedlani in so imeli nekateri rane prav do kosti. Pognali smo jih v potok in živinozdravnik jim je namazal

šali njih prošenj. Pomagati jim tako nismo mogli dosti, ker nismo imeli priprav in je bilo tudi preveč ranjenec. Še smo koračili naprej, dokler nismo prišli do neke velike kmetije, kjer smo se ustavili.

Zjutraj je prišel ukaz, da moramo slediti sovražniku. Bili smo precej previdni, ker smo se precej naučili iz izkušnje prejšnjega dne. Gledali smo na vse strani, da nas ne bi sovražnik iznenadil. Pot je držala skozi gozd, za katerim je bilo spet polje in na desni strani večja vas. Na tem polju se nam je nudila strašna slika. Na desni in levi strani ceste je ležalo najmanj dvesto mrtvih vojakov, infanteristov od nekega madžarskega polka, katere so pokosile ruske strojnice. Ležali so v ravni vrsti in okrog so bile razmetane izpraznjene tornistre. Pot smo nadaljevali do večera in potem smo se ustavili.

Dne 30. avgusta zjutraj smo dobili poročilo, da so Rusi zapolnili v jarkih in da čakajo na nas. Povedali so nam tudi, da se bo vršila vroča bitka in da moramo biti na vse pripravljeni.

Še predno smo prišli do levega krila, da zasedemo pozicije, je pričelo na desni strani grmeti. Ustavili smo se v nekem gozdičku za debelimi drevesi, ki so